

**IGRAĆ** (87) *vb impf*

i- (84), y- (2), ij- (1).

*inf* igrać (8).  $\diamond$  *praes* 3 sg igra (13).  $\diamond$  1 pl igraamy (1).  $\diamond$  3 pl igrają (18).  $\diamond$  *praet* 1 sg m igr(a)łem (1). *f* igrałam (1). -m igrała (1).  $\diamond$  3 sg m igrał (4). *f* igrała (1). *n* igrało (1).  $\diamond$  3 pl *m pers* igrali (2). *m an* igrali (1), igrały (1). *subst* igrały (5).  $\diamond$  *fut* 1 sg m będę igrał (1).  $\diamond$  3 sg m będzie igrał (1).  $\diamond$  *imp* 2 sg igraj (3).  $\diamond$  3 sg niechaj igra (1).  $\diamond$  2 pl igrajcie (1).  $\diamond$  *con* 2 sg m by igrał (1).  $\diamond$  3 sg *n* by igrało (1).  $\diamond$  3 pl *m pers* by igrali (1).  $\diamond$  *part praes act* igrając (19).

*Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (w tym 1 r. błędnie: igrać się) – XVIIIw.*

1. *Spędzać czas na zabawie, rozrywce, bawić się, baraszkować; ludere, lusitare Cn (76) :*

**a. Dotyczy ludzi (57) :** *BierEz* G3; *PatKaz* II 46; Czemu łpanie po obiedzie więcey gaba te<sup>80</sup> kto fie vczy niż kto igra albo czo infzego działa. *GlabGad* K5; *HistAl* 17; *BielKom* B5v; *Zaiączkowie* s Kroliki s krzow fie wrywają/ A pánienki zá nimi igrając biegią. *RejWiz* 24v, 24v; *GDy* dziecię mále przed nim ná ftole igrało/ Dworzáninowi pierfcień kofztowny podáło. *RejZwierz* 29v; [*list Daryjusza do Aleksandra*] połyłamci też piłę/ áby igrał rádniey niż walczył. *BielKron* 124, 271; może dzieciátko czyfcie fie igrając y paciorká y łácińfkich fłow wiele náuczyć *RejZwierc* 7, 7v, 92 [2 r.], 175v; *SkarŻyw* 250; iáko zwykły dźieci w piáku igrając iedny drugim czynić. *CzechEp* 65, 406; [*dzieci*] nic nie myśląc bępiecznie igrają: Szczęśliwé/ błędów ludzkich że iefzcze nie znáią. *KochMRot* B4v; Siadł lud ieść y pić/ y wftáli igrać [*et surrexerunt ludere*]. *WujNT* 1.Cor 10/7; *SkarKaz* 119b.

*igrać co (a. czym) (2):* Owa káždy tákowy chodzi iáko wiłá/ A tłucze fie po ściánach by nádęta piłá. Ktorá oni fzaleńcy co ią więc igrają/ Nogámi y rękámi bijąc popycháią. *RejWiz* 12v; *BielKron* 326.

*igrać czym (4), kim (1):* *GlabGad* P8; *RejWiz* 140; *BielKron* 352; *RejZwierc* 72v; Co złoty Apuleow ośieł/ álbo fztuczne Száchy Kochanowfkiego/ lub orzechy tłuczne Nazonowe: iedno to iż vczone głowy/ Dowcípem fwym igrały/ y fmyślnymi fłowy. *KmitaSpit* Av.

*igrać z kim (11), z czym (4):* pierze mu [*krukowi*] z fkrzydeł [*chłop*] obrzezał: Y donioł go do fwych dzieci/ Igraycie z nim boć nie wzleci. *BierEz* H2v; L3 [2 r.], *HistAl* C4; Cyrus gdy poczał rość v páłterzá/ igrając z dzyećmi wybrały go miedzy łobą zá krolá *BielKron* 112v, 12v, 271; dzieci kiedy więc s kim igrają/ to mu rády/ tho fie w nim kocháią *RejZwierc* 166v, 72v, 78v; więcey fię poczęli kochác wtych coby im ku myśli mowili: coby znimi fpolnie iadáli/ pijáli/ igrali/ coby im zwodzili/ á nierządney požądliwości ich sługámi byli *ModrzBaz* 133v; igrając nád morzem z dziećmi rowienniki fwymi/ to co w kościele widziál/ obyczáiem dziećinnym náśládowác chćiał. *SkarŻyw* 388, 308, 338; *NiemObr* 148; *KlonFlis* D3.

*W połączeniach szeregowych (2):* [*maszkarnicy*] ná cudze domy náchodzą/ á tym obyczáiem álbo iáką korziść łowią półzeptem/ ábo milczkiem kofstkámi gráiąc: ábo fkaczą/ ábo igrają/ ábo fprofnie á niewftydliwie mowią *ModrzBaz* 36, 133v.

*W porównaniu (3):* *HistAl* C4; Tákiez łobie ná trawce igramy by dzyeci/ A niewiemy gdy cegłá ná nas z gory zleci. *RejZwierz* 115v; *GosłCast* 6.

*Przysłowia:* co więc dziecię z młodu igra ná ftárość fie ktemu miewa *BielKron* 326.

Niechay nie igra z fzczeńciem/ kto ma w domu Swoy chleb/ á długu nie winien nikomu *KlonFlis* D3.

bo to łtara przypowieść/ s prziiacielem igray łłowkiem rzadko/ ále rączką nigdy *RejZwierc* 72v.

*Zwrot*: »sobie igrać« (3): Dziecię iedno łobie igráiąc/ Biegáło motyle łápáiąc *BierEz* L3v; *RejZwierc* 115v; vyrzał młodzieńcá ná kościele á on łobie igra iábłkiem *BielKron* 352v.

*Szeregi*: »igrać ... kuglować« (1): Wiedziono przynim zmyślnych máłpiąt dwoie [...] Z ktorými on więc podczas w namięcie kuglował. Kiedy nie miał co czynić/ áłbo się fráłował. Ale Krołu nie igrać/ nie kuglować łtroynie/ Chcefzli ábyś zwycięstwo otrzymał ná woynie. *KmitaSpit* A4.

»igrać, pustować« (1): Stárfzé zás głowy, aby vmiáły, bylo tylko chciáły, rządzić łámych siebie y hámwować namiętności łwych, zá ktorými podczas by dziecká igráią, puftuią *GosłCast* 6.

»śmiać się a (albo) igrać« (2): *RejZwierc* 6v; ZARTOWANIE. Gdy kto kogo śmiejąc łie áłbo igráiąc ráni *SarnStat* 623.

*W przen* (2) : *W porównaniu* (2):

*RejWiz* 140; Fortuná známi igra iáko z dziećmi: Dżis pánem będziefz/ iutro siáday z kmiećmi. *KochFrag* 30.

*Przen*: *Zadawać się [z kim]* (1) : [waszy zaklinacze] łą podobni włyfthkim tzarownicom y tżárnokzieżnikom/ ktorzy z Dyabły igráią/ y porozumienie łnimi máią. *KrowObr* 121 v.

**α.** *Uprawiać grę hazardową o pieniądze lub przedmioty* (5) : *ListRzeż* w. 11; Wnet mię o kárty łpytáią/ Bo dobrzy rádzi igráią/ Ktorzy łie w grze nie kocháią/ Nizacz ich łoby nie máią *BielKom* F3.

*igrać o co* (1): O łuknią téż iego ktorá byla niełfyta/ ale z wierzchu tkaná/ przezewłfytko/ ołobno ijgrali *OpecŻyw* 142.

*Zwrot*: »igrać koty« = *grać w kości* (1): Vbráwłfy fyę w wáffe bothy Y galem wiecz wkączie kothy *RejKup* cc4v.

*W przen* (1) :

*Zwrot*: »igrać rusza« [rusz = gra w karty] (1): Máło przed tym łyłzależ/ iáko tá cna dułzá/ Igra s tym márnym ciáłem bárzo częłto rułzá. *RejWiz* 129.

**β.** *Zadawać się z kobietami (o rozpuście)* (1) :

*igrać z kim* (1): DAWnoć nie łtoi owá rzecz/ Petriło/ A przedłię igrać z niewiáłtámi miło. *KochFr* 45.

**b.** *Dotyczy zwierząt, ptaków, ryb* (19) : A gdy pśi byli niemáli/ Y po domu iuz igráli: Kazáła się iey [psicy] wyność *BierEz* M3, Ov; *RejWiz* 176v; PAttrz ná tę byłtrą wodę/ iáko pyęknie płynie/ [...] Rybki po niey igráiąc/ robaczki łápáią/ Sámy téż áni wzwiędzą/ gdy ie pośiđłáią. *RejZwierc* 130, 118v; Gory wydáwáią mu páłtwiłká/ á włzytki źwierzęthá polne tám igráią [omnis bestia agri ludent ibi] *BibRadz Iob* 40/15; *RejZwierc* 72v, 97, 172v; *PaprPan* L3; *KochPieś* 34, 70.

*igrać z kim* (3): iáł mowić [osiól] táko z łobą/ Przełzedłciem ia plá ołobą: [...] Będcę ia téż z pánem igrał/ Bedzieć mię więcęcy miłował *BierEz* M4v; *RejZwierc* 118v; *GórnDworz* L.

*W porównaniu* (1): [osiól] s pánem ták chciáł igrać/ iáko piefek. *GórnDworz* L.

*Przysłowie*: Nie igray/ iáko mowią/ nigdy myłzko s Kotką *RejZwierc* 118v.

*Zwrot*: »igrać sobie« [szyk zmienny] (3): Po źiemni łanie y łárniecżki zártkie/ Po drzewie ptałtwo igra łobie wártkie. *KlonFlis* C2, E3v; Niecny Kákus vpátrzył z Awentyńłkiey łkály/ Iż łobie buyne woły po polu igrały. *KlonWor* 23.

**2. Czynić harce, gonitwy (1) :**

*igrać na czym (1):* Vżrzał huffce pod gorą ony fie miełzaią/ Sokoły rołpułzczią ná konioch igráią. *RejWiz* 64.

**3. Grać na instrumencie muzycznym, wydobywać tony (3) :**

*igrać na czym (2):* Dwie [panny] ná kościanych lutniach nadobnie igrály. *RejWiz* 25; Dawid igráiąc ná hárfie przed Saulem/ nieco mu pomocy przynoił/ ná trapienie ktore ćierpiał od złęgo ducha. *Leop* 1.Reg 16 arg.

**a. O dzwonach [w co] (1) :** Ale fie nád owymi ielzche więcey burzą/ Co im w dzwony igráią/ pokrzywami kurzą. *RejWiz* 169v.

**4. Miotać, poruszać w sposób odbiegający od normalnego stanu, obyczaj (szybko, chaotycznie); burzyć się (o morzu) (5) :**

*igrać czym (2):* *RejPos* 138v; Teć łą wiátry y wichry ktore łzkutą náłzą ná morzu tego świátá igráią/ y częłto ią pogrązią y topią *KlonFlis* B.

*W porównaniu (1):* [człowiek] ielł iáko źdźbło co im wicher igra *RejPos* 138v.

**a. W funkcji strony zwrotnej (4) :**

**α. O ludziach (2) :**

*W porównaniu (1):* PAttrz więc kiedy fie kłięża/ v ołtarzá burzą/ Wzniołzły ornat/ iednemu/ włyłcy w ogon kurzą. Więć tu około niego/ by łątki igráią/ Iedno ledwe kozyełkow/ iż nie przewracáią. *RejZwierz* 106.

*W przen (1) :* Ano więc w tym błędnym lefie Rádá fie ręká vniefie A kiedy fie imie igrác Trudno ią więc záhámować *RejRozpr* D.

**β. O rybach, morzu (2) :** gdy [ta ryba] igra w Morzu/ znak ielłth nawałności wielkiej *FalZioł* IV 31e; gdy powłtało powietrze á wełły łkakály ná mołł/ kazał morze bić miotłą áby nie igráło *BielKron* 117.

**\*\*\* Bez wystarczającego kontekstu (1) :** Spielen. Igrać. Ludere, colludere. *Calag* 457a.

*Synonimy:* **1. bawić się; 3. brząkać, gąść.**

*Formacje współrdzenne:* *naigrać się, obigrać, podigrać, poigrać, przeigrać, rozigrać się, zaigrać; igrawać, naigrawać, naigrawać się, poigrawać, wzigrawać się, zigrawać się; poigrywać, zigrzywać się.*

**Cf GRAĆ, IGRAJĄCY, IGRANIE**